

Bonnier Utbildning

Postadress: Box 3159, 103 63 Stockholm
Besöksadress: Sveavägen 56, Stockholm
Hemsida: www.bonnierutbildning.se
E:post: info@bonnierutbildning.se

Order / Läromedelsinformation

Telefon: 08-696 86 00
Telefax: 08-696 86 10

Redaktör: Susanne Risberg
Grafisk form: Miber
Illustrationer: Oskar Jonsson
Lärarmaterial (s. I-X): Marianne Ericson och red.

Klassiska sagor

© Lena Johansson och Bonnier Utbildning AB, Stockholm
ISBN 978-91-622-9846-3

Första upplagan
Andra tryckningen

 Kopieringsförbud. Undantag gäller alla kopieringsunderlag.

Tryck: Intellecta Infolog
Göteborg 2011

Innehåll

Lärarmaterial	I-XIII
Så här arbetar jag med <i>Klassiska sagor</i>	3
Rödluvan	4
Askungen	15
Hans och Greta	27
Snövit och de sju dvärgarna	38
Tre små grisar	49
Pomperipossa	60
Törnrosa.....	70
Skönheten och Odjuret	82
Guldlock och de tre björnarna.....	93
Kejsarens nya kläder	104
Facit.....	116

Lärarmaterial

Sagotema i en sva-klass

Inled arbetet med **Klassiska sagor** med att berätta om sagans bakgrund och typiska särdrag.

Mål

Eleverna ska

- veta att det finns olika sorters sagor och veta något om vad som skiljer dem åt
- veta skillnaden mellan en folksaga och en konstsaga
- känna igen hur en saga är uppbyggd, dvs. typiska kännetecken för en saga
- känna till hur folksagor har kommit till, samt kunna nämna några personer som har samlat in och skrivit ner folksagor
- känna till några kända författare till konstsagor och kunna ge exempel på sagor de skrivit.

Bakgrund

De äldsta sagor man har hittat är 4 000 år gamla och skrivna på papyrusrullar i Egypten. En av de sagorna handlade om en prins som letade efter en prinsessa vars fot skulle passa i den sko han hittat. Den sagan har sedan spridit sig över världen.

Det mest troliga är att köpmän har hört sagorna på sina resor och sedan muntligt berättat dem vidare.

Så småningom började man skriva ner sagorna. I Europa anses två sagosamlingar vara viktigare än andra. Den ena är *Gåsmors sagor* som nedtecknades i Frankrike i slutet av 1600-talet och den andra är *Bröderna Grimms sagor* som kom ut för första gången 1812 i Tyskland.

Från början var det vuxna som lyssnade på sagor eftersom de första sagorna var så grymma att de inte var lämpliga för barn. Men Bröderna Grimm skrev om sagorna så att de blev anpassade för barn.

Sagens typiska kännetecken

Ordet saga betyder egentligen ”något som sägs muntligen”, men det räcker inte för att det ska anses vara en riktig saga. Ofta finns många av följande kännetecken i sagan:

- ”Det var en gång ...” börjar många sagor.
- Fantastiska saker händer som när Rödluvan räddas ur vargens mage, en groda blir en prins, någon förvandlas till en sten osv.
- Magiska tal som 3 och 7, t.ex. tre bockar Bruse, sju dvärgar, gissa tre gånger och uttrycket ”alla goda ting är tre”.
- Övernaturliga väsen, t.ex. en ond fe, ett elakt troll, en skrämmande drake, älvor, jättar, häxor eller tomtar.
- Det goda segrar över det onda.
- Djuren har mänskliga egenskaper.
- Speciella sagoord, t.ex. magisk, guldlockig, förhäxad, förvandlad, drömprins.
- Lyckligt slut, ”... och så levde de lyckliga i alla sina dagar” eller ”Snipp, snapp snut, så var sagan slut”.

Vilka olika sorters sagor finns det?

Folksagor är mycket gamla, en del upp till 4 000 år, och man vet aldrig vem författaren är. Sagorna har berättats från generation till generation.

Folksagorna påminner ofta om varandra och de utspelas på en obestämd plats under en obestämd tid. De har alltid lyckliga slut.

När det blev vanligare med böcker, på 1800-talet, skrev man ner alla folksagor och samlade dem i sagoböcker.

Exempel på folksagor:

Hans och Greta

Rödluvan

Askungen

Törnrosa

Snövit

Mästerkatten i stövlar

Akvarell av SVA-klass Hedebyskolan, Vagnhärad 2011

Konstsagor liknar på alla sätt folksagor, men man vet vem som har skrivit konstsagorna och när de är skrivna. Konstsagor handlar ofta om moralfrågor – att göra det rätta, att vara god mot sina medmänniskor och att hålla sina löften. Det är en verklig konst att skriva en konstsaga och man måste veta något om sagans magiska språk och vara noga med vilka ord man väljer.

Några kända konstsagoförfattare är H.C. Andersen, Elsa Beskow och Astrid Lindgren.

Exempel på konstsagor:

Putte i blåbärsskogen

Tomtebobarnen

Den fula ankungen

Kejsarens nya kläder

Mio min Mio

Bröderna Lejonhjärta

Sägen är en kort historia som oftast berättas muntligt. Sägner handlar för det mesta om verkliga personer eller kan det vara historier om platser, som t.ex. kyrkan eller en herrgård i trakten. Man påstår ofta att det som berättas verkligen har hänt.

Legend är en berättelse om ett helgon eller annan religiös gestalt, t.ex. Lucia.

Myt är en religiös berättelse. Den berättar om gudar och deras äventyr. Myterna vill gärna förklara saker som världen och livets uppkomst.

Fabel handlar om djur med mänskliga egenskaper. Fablerna vill lära människorna vad som är rätt och fel.

Sagoberättare

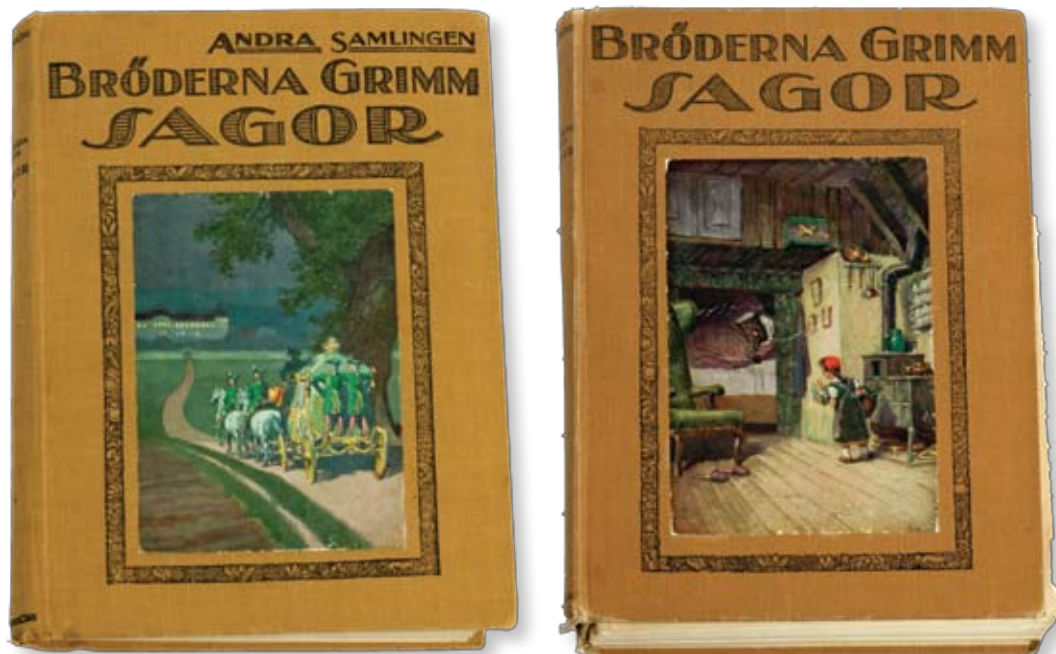
Bröderna Grimm – folksagor

Jacob och Wilhelm Grimm föddes i Tyskland i slutet av 1700-talet. De blev båda så småningom språkforskare.

Redan som små var de förtjusta i sagor. Speciellt intresserade var de av folksagor. De gick runt till män och kvinnor de kände och bad dem komma ihåg de sagor de fick höra när de var barn medan bröderna skrev ner dem.

De gav ut en stor sagosamling mellan åren 1812 och 1822, med bl.a. Snövit och de sju dvärgarna, Hans och Greta, Rödluvan, Askungen och Törnrosa. Bröderna Grimm gjorde om sagorna så att de blev anpassade för barn.

Tack vare Bröderna Grimm började man också i andra länder att samla in sina folksagor.

H.C. Andersen – konstsagor

Hans Christian Andersen föddes år 1805 i Danmark.

Han var en väldigt speciell pojke. När han var liten var han ganska klumpig och han blev ofta retad av sina kamrater. Mest retade de honom för att han levde så mycket i sin egen värld. Hans Christian var en dagdrömmare.

Hans familj var fattig, men rika människor tog hand om honom och betalade hans skolgång.

När han var vuxen skrev han sagor om allt han drömt och fantiserat om.

”Den fula ankungen” handlar om Hans Christian själv. Ankungen blev retad för att den var ful och klumpig och annorlunda, men när ankungen växte upp förvandlades den till en svan och blev plötsligt den vackraste av fåglar. Så gick det för Hans Christian också. Han var olycklig och retad när han var barn, men när han blev vuxen blev han en världsberömd sagoförfattare.

H.C. Andersen har skrivit:

Den fula ankungen

Den lilla sjöjungfrun

Elddonet

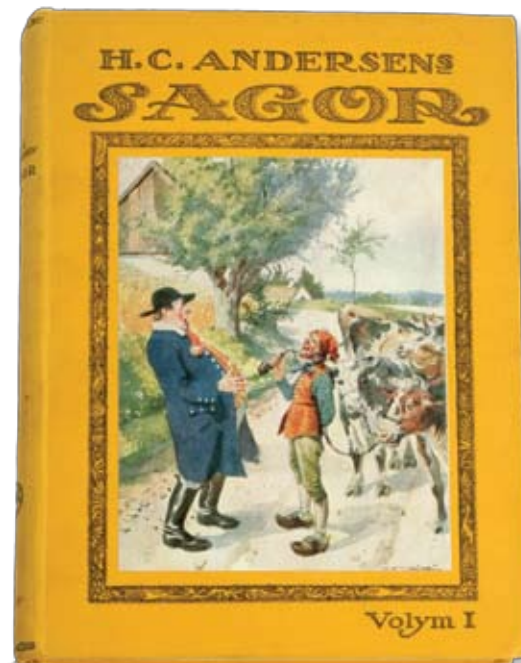
Kejsarens nya kläder

Dummerjös

Prinsessan på ärten

Svinaherden

och många fler ...

Elsa Beskow – konstssagor

Elsa föddes i Stockholm 1874. Hon hade fem syskon. Hon kunde hitta på långa historier som hon berättade bl.a. för sin bror.

När Elsa var 15 år dog hennes pappa. Då flyttade familjen hem till några mostrar och morbröder som inte hade några barn. Det var de som fick bli Tant Grön, Tant Brun, Tant Gredelin och Farbror Blå i sagan.

Elsa utbildade sig till bildlärare och började rita bilder till barnböcker.

Den första bok hon skrev var "Sagan om den lilla, lilla gumman".

Hon skrev cirka 40 barnböcker. Hon skrev också läseböcker för skolan.

Hon gifte sig med Natanael som var präst och fick sex pojkar.

Elsa Beskow har skrivit och ritat:

Sagan om den lilla, lilla gumman

Tant Brun, Tant Grön och Tant Gredelin

Tomtebobarnen

Hattstugan

Puttes äventyr i blåbärsskogen

Solägget

och många fler ...

Astrid Lindgren – konstssagor

Astrid föddes 1907 utanför Vimmerby i Småland.

Astrid är nog den svenska författare som skapat flest odödliga figurer. Hon är också en av de svenska författare som är mest känd utomlands. Hennes böcker har översatts till omkring 50 språk och sålts i flera miljoner exemplar.

Astrid har skrivit om det mesta, alltifrån enkla berättelser om vardagen, t.ex. böckerna om Bullerbybarnen och om Lotta på Bråkmakargatan, till de mest fantastiska berättelser som utspelas i främmande världar – Mio min Mio och Bröderna Lejonhjärta.

En del av hennes böcker har också blivit film eller tv-serier. Hon blev 94 år gammal.

Astrid Lindgren har skrivit:

Pippi Långstrump

Nils Karlsson Pyssling

Mästerdetektiven Blomkvist

Alla vi barn i Bullerbyn

Mio min Mio

Madicken

Lotta på Bråkmakargatan

Emil i Lönneberga

Vi på Saltkråkan

Bröderna Lejonhjärta

Ronja Rövardotter

och många, många fler ...

Förslag till gemensamma arbeten

Före sagan

Säg orden och gissa sagan

Ta med olika saker som hör ihop med sagorna. För t.ex. Rödluvan: en korg, luva, bröd, vin, blombukett och kniv. Gå igenom orden och låt eleverna gissa vilken saga de hör ihop med.

Gör en tankekarta

Titta på kapitelbilden och gör en gemensam tankekarta med viktiga ord och begrepp.

Efter sagan

Gör konstverk

Låt eleverna måla sagan eller gör ett tittskåp av med hjälp av en skokartong och lerfigurer mm.

Tittskåp av SVA-klass Hedebyskolan, Vagnhärad 2011

Skriv en artikel

Låt eleverna skriva om sagan till en nyhetsartikel.

Läs högt hemma

Låt eleverna läsa sagan högt för yngre syskon eller någon annan som vill lyssna.

Gör en ny sagobok

Avsluta arbetet med att eleverna skriver egna sagor och sätter ihop till en fin bok.

Leta kännetecken

Leta gemensamt efter typiska kännetecken i sagorna (se s. II).

Förslag på svar på nästa sida.

Förslag på svar:

Rödluvan s. 9

- Fantastiska saker händer – vargen åt upp mormor, jägaren plockade ut Rödluvan och mormor ur vargens mage.
- Det goda segrar över det onda – jägaren dödade vargen
- Djuren har mänskliga egenskaper – vargen pratade
- Speciella sagoord – rödluva, varg
- Lyckligt slut – mormor och Rödluvan hoppade ut ur vargens mage

Askungen s. 21

- Fantastiska saker händer – fåglar syr klänningen
- Magiska tal – tre flickor, tre kvällar
- Det goda segrar över det onda – fåglarna hackade styvdöttrarnas ögon
- Djuren har mänskliga egenskaper – fåglarna sydde klänningen
- Speciella sagoord – Askungen, styvdöttrar, prins, kung, slott
- Lyckligt slut – så levde de lyckliga i alla sina dagar

Hans och Greta s. 32

- Fantastiska saker händer – fågeln visade vägen till ett hus som var byggt av bröd, kakor och socker
- Magiska tal – på tredje dagen
- Övernaturliga väsen – häxor
- Speciella sagoord – pärlor, ädelstenar
- Det goda segrar över det onda – hela häxan brann upp i elden
- Lyckligt slut – nu var de rika och levde länge och lyckliga i sitt hus

Snövit s. 43

- Magiska tal – sju dvärgar, tre droppar blod, tre färger, sju stolar, sju tallrikar, sju gafflar, sju skedar, sju vinglas, sju sängar, efter sju år kom en prins, spegeln svarade tre gånger, sju dagar,
- Det goda segrar över det onda – den elaka drottningen dog
- Djuren har mänskliga egenskaper – fåglarna grät och köpte en glaskista
- Speciella sagoord – styvmamman, jägare, dvärgar
- Lyckligt slut – prinsen och Snövit gifte sig

Tre små grisar s. 54

- Fantastiska saker händer – vargen klädde ut sig till ett får och blåste sönder husen
- Magiska tal – tre grisar, vargen försökte fånga dem tre gånger, tre instrument (flöjt, fiol och piano), grisarna hade tre egenskaper (t.ex. snäll, fet och rolig)
- Det goda segrar över det onda – vargen brände sig på kokande vatten
- Djuren har mänskliga egenskaper – vargen och grisade talade och sjöng
- Speciella sagoord – vargen
- Lyckligt slut – de bodde länge och lyckliga i sitt tegelhus

Pomperipossa s. 65

- Fantastiska saker händer – huset var byggt av korvar och skinkor, Pomperipossa förvandlade människor till saker eller fåglar, hennes näsa växte
- Magiska tal – häxan hade tre tänder
- Övernaturliga väsen – häxan
- Det goda segrar över det onda – Pomperipossa blev förvandlad till en sten med mossa på
- Speciella sagoord – vargen, kung, prins, prinsessa,
- Lyckligt slut – kungen var glad att äventyret fick ett lyckligt slut

Törnrosa s. 77

- Fantastiska saker händer – feerna kunde trolla, alla på slottet sov i 100 år
- Övernaturliga väsen – feer
- Det goda segrar över det onda – alla sländor skulle brännas
- Speciella sagoord – vargen, kung, drottning, prinsessa
- Lyckligt slut – prinsen och Törnrosa gifte sig och levde lyckliga i alla sina dagar

Skönheten och odjuret s. 87

- Fantastiska saker händer – odjuret blev förvandlad till en prins
- Magiska tal – tre flickor, tre pojkar, tre egenskaper (stort, fult och hårigt)
- Övernaturliga väsen – monster
- Djuren har mänskliga egenskaper – Odjuret kunde prata
- Speciella sagoord – slott, monster, häxa
- Lyckligt slut – prinsen och Skönheten gifte sig och levde lyckliga i alla sina dagar

Guldlock och de tre björnarna s. 98

- Magiska tal – tre björnar
- Djuren har mänskliga egenskaper – björnarna bodde i ett hus
- Speciella sagoord – vargen, guldhår
- Lyckligt slut – Nej, Guldlock kom aldrig tillbaka till björnarnas hus

Kejsarens nya kläder s. 110

- Fantastiska saker händer – vävarna lurade kungen och hans ministrar
- Speciella sagoord – kejsare, silkes- och guldtråd
- Lyckligt slut – Nej, men humoristiskt slut när alla insåg att kungen gick naken